

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Koolimuusika õppekava

Helina-Victoria Kruup

**TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA PÄRIMUSMUUSIKA
VILISTLASTE ANSAMBLIMÄNGU- JA JUHENDAMISE KOGEMUSED JA NENDE
HINNANGUD ÕPINGUTE KÄIGUS OMANDATUD KOOSMÄNGU ALASTELE
PÄDEVUSTELE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: muusikahariduse lektor Tuulike Kivestu,
pärimusmuusika lektor, MA Cätlin Mägi
Kaitsmisele lubatud:

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. TEOREERILISED LÄHTEKOHAD.....	5
1.1 Ansamblimängust.....	5
1.2 Rahvapärasest ansamblimängust Eestis 18.-20. sajandil.....	7
1.3 Koosmängu ainete eesmärgid ja sisu TÜ VKA pärimusmuusika osakonnas.....	9
2. METOODIKA.....	11
2.1 Valim.....	11
2.2 Andmekogumismeetod ja protseduur.....	14
2.3. Andmeanalüüs.....	14
3. TULEMUSED	15
3.1 Ankeetküsitluse tulemuste analüüs	15
3.2 Järeldused.....	26
KOKKUVÕTE.....	28
KASUTATUD KIRJANDUS.....	30
LISAD	32
Lisa 1 Pärimusmuusika vilistlaste küsimustik.....	32
Lisa 2 Vilistlaste osavõtt erinevates ansamblites.....	36
Lisa 3 Vilistlased juhendaja rollis erinevates koosseisudes/kursustel/laagrites/ institutsioonides	38
SUMMARY.....	40

SISSEJUHATUS

Nii Eestis kui mujal maailmas on erinevate muusikaharidust pakkuvate koolide õppekavades ansamblimäng üsna olulisel kohal. Koosmusitseerimise olulisus peitub selles, et see annab kollektiivse töö kogemuse, õpetab partneri(te)ga arvestama; soodustab loovuse arengut ja muusikalise väljenduse julgust ning paneb indiviidi nii muusikalis-teoreetiliselt kui psühholoogiliselt proovile.

Ansamblimäng eesti pärimusmuusikas on aga oma ajaloo poolest küllaltki uus nähtus, mis omas suures osas funktsionaalset otstarvet tantsumuusika näol (Tõnurist, 1996). Heites pilgu aga tänasele Eesti muusikaturule, võime leida erinevaid pärimussugemetega ansambleid, mis pakuvad nii traditsiooni järgides tantsumuusikat kui ka erinevaid folkloorseid interpretatsioone kõlalisteks naudinguteks. Seega on toimunud nihe lavalaudade suunas, mis eeldab ka head ja professionaalset koosmänguuskust ja ettevalmistust.

Käesoleva töö ajendiks oli TÜ VKA muusikaosakonna soov saada teada pärimusmuusika õppekava vilistlaste ansamblites osalemise ja juhendamise aktiivsusest ning koguda arvamusi ja hinnanguid koosmängu ja selle õpetamise kohta TÜ VKA-s. Käesolevas töös tutvustan ansamblimängu üldiselt ja heidan pilgu rahvapärase ansamblimängu lätetele, vaatlen ansamblimängu rolli TÜ VKA-s ja pärimusmuusikat õppinud vilistlaste arvamuses.

Antud uurimuse läbiviimise aluseks on muusikaosakonna poolt püstitatud vajadus antud teemat uurida. Uurimistöö tulemused toetavad pärimusmuusika õppekava programminõukogu õppekava arendamisel.

Oma töös kasutan „pärimusmuusika õppekava“ terminit, mis võeti kasutusele rahvamuusika õppekava ümbernimetamise tulemusel 2006. aastal. Kasutan valitud terminit kui kogu õppekava hõlmavat mõistet.

Uurimistöö **eesmärgiks** on:

- 1) Välja selgitada Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia pärimusmuusika õppekava vilistlaste aktiivsus erinevates muusikalistes kollektiivides osalemisel ja nende juhendamisel.
- 2) Kaardistada TÜ VKA pärimusmuusika vilistlaste hinnangud/soovitused/arvamused koosmängu ainetele ja õppekava raames omandatud koosmängu alastele pädevustele ning vaadelda kuivõrd asjakohaseks vilistlased neid pädevusi hilisema erialase/ansamblimänguga seotud tegevuse kontekstis hindavad.

Antud uurimistöö **probleemi** esitan järgnevalt:

Millised on TÜ VKA pärimusmuusika õppekava vilistlaste hinnangud õpingute jooksul omandatud ansamblimängu alastele oskustele ning mil määral leiavad need oskused rakendust nende töös?

Tuginedes uurimistöö eesmärgile otsitakse vastuseid alljärgnevatele küsimustele:

- 1) Kuivõrd TÜ VKA pärimusmuusika vilistlased puutuvad kokku ansamblimängu ja selle juhendamisega?
- 2) Kas TÜ VKA pärimusmuusika õppekava on andnud vilistlastele piisava ettevalmistuse vilistlaste endi arvamuses, et juhendada erinevaid (pärimus)koosseise?
- 3) Millistest teadmistest, oskustest ja kogemustest tunnevad vilistlased seoses ansamblimänguga puudust ja millised on nende soovitused seoses TÜ VKA-s toimuvate ansamblitundidega ?

Antud töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis annan ülevaate ansamblimängust ja rahvapärase ansamblimängu ajaloost, toon välja TÜ VKA koosmängu ainete eesmärgid ja sisu. Teises peatükis tutvustan uurimuses kasutatavat metoodikat, kirjeldan valimit ja tutvustan andmeanalüüsi põhimõtteid.

1. TEOREERILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Ansamblimängust

Ansamblimäng hõlmab sotsiaalseid ja muusikalist koostööd grupiliikmete vahel. Termin „ansambel“ (*ensemble*) on tuletatud prantsuse keelest ja tähendab „koos olemist“, „grupis olemist“. Samas viitab ka sõna „ansambel“ kaasosaliste vahelisele (koosmängulisele) täpsusele: hea ansambel on tihtipeale tunnustatud tema „kitsa“ ansamblitöö pärast (Goodman, 2002, lk 153).

Muusiku individuaalne areng toimub nii teadlikult kui alateadlikult läbi igapäevaste harjutamiste omandades uusi oskusi. Ansambelis mängimine õpetab muusikut aga terviklikumalt ning kasutegur ei puuduta ainult muusikalisi oskusi (Amato, 2014) Grupitöö tähendab, et inividid töötavad koos eesmärgiga saavutada rohkem kui nad oleks seda suutnud üksinda (Klaassen jt, 2010, lk 162). Marju Mäe kirjutab oma 2011 aasta bakalaureusetöös „Grupiõppe meetodilised alused ja nende rakendamise võimalused flöödi algõpetuses“ erinevatest grupis õppimise meetoditest, kus on välja toodud ka orkestri- ja ansamblitunnid. Rõhutatud on ansamblimängu olulisust sotsiaalsete oskuste arendamisel - oluline on tajuda, et ollakse üks oluline osa teiste seas.

Grupiõppe, ka ansamblitund, võimaldab luua muusikalise keskkonna, kus saab toimuda efektiivsem õppimine kui individuaaltundides. Grupis on võimalik luua sotsiaalne keskkond, kus õpilast toetatakse, motiveeritakse ja pannakse kaaslaste poolt proovile. Grupis õppimine võimaldab laiemat ulatust kogemusi – diskussioone, kriitilist kuulamist, ajalooliste kontekstide õppimist, struktuurilist analüüsi ja kollektiivset otsustamist (Kapp, 2011).

Ansambli/muusikagrupi suurusest sõltumata on kõikide nende ideoloogia sama - tuua „ohverdusi“ ehk pingutada saavutamaks tulemusi, heaolu ja üleüldist silmapaistvust. „Ohverdustesse“ võiks iga inivid (mängija) aga suhtuda kui „panustamisse“ või

„investeerimisse“ kollektiivi saavutustesse – vastutasu ei pruugigi koheselt ilmned, kuid on väärt kõikide pingutust tervikliku muusika loomiseks (Amato, 2014).

Ansamblimängu juures on mõnedest olulistest ja spetsiifilisematest tähelepanekutest kirjutanud Elaine Goodman (2002), kes peab ansambli fundamentaalsemaks nõudeks individuaalsete/erinevate (muusika)osade kokkusobitumise. Seega on vajalik, et iga muusik suudaks mängida teistega nn „ajas“. Sealhulgas on määravaks teguriks taktide lugemine, et teada mida parasjagu mängida. Ühise tempo saavutamine on võtmesõnaks ja oluline nii väiksema (juhendajata) ansambli puhul, kes peab ühtse tempo leidma üldjoontes läbi katsetuste ning suurema ansambli puhul, kellel näitab juhendaja/dirigent tempo kätte. Sealjuures loob iga muusik lähtudes üleüldisest tempost iseenda sisemise meetrumi, mida võime nt märgata kui muusik lööb jalaga takti kaasa. Kuigi üleüldine tempo on „ajas mängimise“ verstaapost, võivad mõnikord muusikud (kontekstist lähtudes) mõnd nooti sisetundejärgi pikendada. Siinkohal on taktid need, mis struktureerivad koordineerimise, kuid ka ainult nendest ei piisa. Et tunnetada üleüldist tempot, tuleb igat nooti hoolikalt vallata ning selle jaoks on mängitava suhtes oluline ootus (ärevus) ja (sellele) reaktsioon (lk 153-154).

Nootide mängimine täpselt samal ajal suure grupi muusikute poolt on aga pea võimatu, alati tekib ajalisi nihkeid. Ansamblimängijate väljakutseks ongi kaasmuusikute ja nende instrumentidel mängitud nootide tajumine ning perfektselt koosmängiva ansambli illusiooni tekitamine. Selle jaoks kasutavad muusikud erinevaid kommunikatsioonivõimalusi – kuuldelisi ja visuaalseid signaale (*ibid*, lk 154). Üksteise kuulamine on oluline mitte üksnes põhjusel, et ansambel püsiks koos, vaid ka mõistmaks, kuidas koosmäng kõlab - mida mängib partner, kelle partiil on hetkel suurem osakaal ja kes on saatja rollis ning kuidas muusikateost ühiselt kujundada (Kõlar, 1994, lk 350).

Ansamblimängus (nt dueti puhul) tuleks jälgida, et üks mängija ei jääks ainult *primo*- ja teine ainult *secundo*- mängijaks. On oluline partiisid vahetada, et mõlemad saaksid mängida nii meloodiat kui ka saatepartiit (Kapp, 2011). Ansamblimängija rolli võrdleb E. Goodman (2002) aga näitleja rolliga etenduses. Luuakse enda individuaalne karakter, mis kontaktis teistega hakkab muutuma. Kunagi ei kaotata sihti enda karakterilt, kuid samas proovitakse sulanduda teistega (lk 157-159).

Ansamblimängu puhul toob Marika Kapp (2011) välja, et koos musitseerimine on ka abiks õpilastele/mängijatele, kellel on raskusi palade päheõppimisega, kuna partneri mäng/partii aitab ununenud kohta meelde tuletada.

1.2 Rahvapärasesest ansamblimängust Eestis 18.-20. sajandil

Ansamblimängu juured Eesti rahva traditsioonis ei ulatu kuigi kaugemale. H. Tampere (1975) väitel saame Eesti rahvapilliansamblite olemasolu vaadelda alates 18. sajandist, kuna varasemaid andmeid leidub väga vähe (lk 41). Võib oletada, et kui Eestis enne 18. sajandit harrastati mitme pilli koosmängu, siis tehti seda unisoonis ehk ühehäälselt (Tõnurist, 1979, lk 71). Sellest, et koosmängutradsioon ei ole kuigi vana, kõneleb ka koosmängu tähistava termini puudumine antud ajavahemikul – pillikooriks või külakapelliks hakati külakoosseise nimetama palju hiljem (Tõnurist, 1996, lk 83).

Rahvapärane pillimängutradsioon ise ei pruugi just alati toetada väidet, et pillimänguharrastus on tihedalt seotud koosmänguga, kuid sellegi poolest on rahvapärasel koosmusitseerimisel meie ajateljel väike, kuid olemasolev koht. Olgugi, et koosmängu „võidukäik“ saavutati tänu uutele ja ambitsioonikamatele pillidele 18. sajandi lõpus ja 19. sajandil, leidub vanemas instrumentariumiski pille, mis võimaldasid mitmehäälsed kooskõlasid ja olid seega eelduseks ansamblimängu tekkele. Näiteks sõrmilisest ja burdoonist koosnev torupill ning kahest korraga mängitavast vilepillist koosnev Setus tuntud valipill (*ibid*, lk 68-69).

Igor Tõnuristi (*ibid*, lk 84) väitel ei soodustanud esialgu ansamblimängu tekkimist rahvalaulu ühehäälsus, kuid laiemalt hakati Eestis koosmängu harrastama uue, funktsionaalsel harmoonial rajaneva, muusikalise mõtlemislaadi kodunemisel 18., eriti aga 19. sajandil. Võrreldes vanema, modaalse ehk laadilise muusikalise mõtlemisega - mida iseloomustab kasutatavate pillide (nt parmupill, sarvepill, torupill jne) võimalustele vastav kitsas meloodia ulatus, ühehäälsus, varieeruvus, lühikesed ja motiivilised vormid ning harmoonias kahe harmooniagrupi vaheldumine - toob uuem mõtlemisviis endaga kaasa märksa rohkem musitseerimise võimalusi (Särg & Ilmjärv, 2009).

Funktsionaal-harmoniline mõtlemine (toonika, subdominant, dominant) sai võimalikuks suuresti tänu uute nn. moodsate pillide (viul, uuem kannel, lõõtspill jt.) kasutusele võtmisele, mis võimaldasid mängida laiema ulatusega meloodiaid ning lisaks ühehäälsusele ka mitmehäälsust. Uued pillid võimaldasid mängida muusikaliselt nõudlikumaid pillilugusid ja nii laienes ka repertuaar. Nn. kolme-duuri muusika võidukäigule aitas eelkõige kaasa lõõtspill ning sellel mängitavad pillilood (*ibid*, 2009).

18. sajandil tutvus eesti talurahvas lähemalt viiuli, klarneti ja flöödiga ning sealjuures mitmehäälse ansambli- ja orkestrimuusikaga, mis avaldas mõju koosmängu levimisele rahvapillimuusikas. Esmalt hakati kokku mängima torupilli ja viulit, kuid ilmselt ka muid huvitavaid kombinatsioone nagu torupill koos sikusarve, parmupilli või lõõtspilliga ning isegi luuavarre ja piitsaga on torupillile saateks mängitud. Hiljem, kui torupill jäi moodsate pillide varju, tehti luuavarrega saadet näiteks ka lõõtspillimängule (Tõnurist, 1979, lk 71).

19. sajandi teisel poolel kujunesid laulukoorid ja puhkpilliorkestrid rahvusliku liikumise kolleteks, muutudes rahva kunstilise isetegevuse põhilisteks vormideks (*ibid*, lk 73). Paralleelselt nendega eksisteeris mitmesuguseid noodist mängivaid keelpilliansambleid, kes olid eeskujuks külakapellide loomisel. Talurahva musitseerimise üldpilt muutus kirjuks, sest kõrvuti spontaanselt ja rahvaliku iseloomuga muusika kõrval tekkis rohkesti võimalusi organiseeritud musitseerimiseks. 19. ja 20. sajandivahetuse külamuusik võis mängida vanu traditsioone järgides mõnel rahvapillil või hoopis puhk- ja keelpilliorkestris (Tõnurist, 1996, lk 44).

Kuigi tantsumuusikat mängiti varemgi, suurenes uute pillide kasutusele võtmise tulemusel 19. sajandi teisel poolel eesti külas tantsumuusika osatähtsus veelgi enam - laienes pillimehe sotsiaalne funktsioon küla kultuurielus ja aktiveerus märgatavalt rahvapärane pillimäng. Levisid funktsionaalsel harmoonial põhinevad laia viisiulatusega polkad, valsid, reinlendrid, kadrillid jpt ning moodsad pillid hakkasid traditsionaalseid pille üha enam välja tõrjuma. 1934. aastal kirjutatakse Amblast, et „*vanemal ajal tantsitud torupilli järele. Hilisemal ajal viiuli ja lõõtsmooniku järele.*“ 20. sajandi alguses oli märgatav ka musitseerimisvormide jagunemine eri sotsiaalsete kihtide vahel - küla tantsupeol või pulmas kõlasid enamasti vanemad pillilood, alevis uuemad (*ibid*, lk 71).

Üldiselt võib öelda, et rahvapärane ansamblimängu traditsioon ei ole Eestis kuigi vana ning kohati saab nimetada tekkinud muusikakoosseise juhuslikeks ja ebapüsivateks. Leidub andmeid

mitmete rahvapillimeeste kohta, kus seisab, et nad pole kunagi teiste pillimeestega kokku mänginud või on teinud seda harva. Regulaarsem koosmäng võis toimuda väga lähedal elavate inimeste vahel, tihti pereringis, kuid koosmäng teiste pillimeestega oli üsna juhuslik. Suured, rohkete rütmi- ja naljapillidega, „orkestrid“ said tekkida rahvarohketel külaüritustel, enamasti pulmades, vaid peo haripunktiks ega saanud enam samas koosseisus kokku (Tõnurist, 1979, lk 83).

1.3 Koosmängu ainete eesmärgid ja sisu TÜ VKA pärimusmuusika osakonnas

Kuigi, nagu eelnevalt mainitud, rahvapärane ansamblimäng ei ole pika ja stabiilse ajalooga, näeme tänapäeva muusikaturul nii Eestis kui mujal, et pärimussugemetega muusika on saamas üha enam suuremat kõlapinda ning pürgimas ka lavalaudade suunas. Kuna traditsionaalne pärimuse edasikandumine üldjuhul enam ei toimi, tuleb pärimust tänapäeval õppida ja õpetada (Teppan-Kolk 2013). Seega peaks pärimusmuusikat õppivatel tudengitel olema võimalus saada head ansamblimängu praktikat ja ka selle õpetamise metodoloogiat, et olla edukas muusik või juhendaja.

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia pärimusmuusika osakonnas on praktilisele koosmängule pühendatud järgmised ained: „Ansambel“ ja „Pedagoogiline praktika: pillikoori praktika“, varemalt jagunes viimane kaheks: „Pillikoor“ ja „Pillikoori praktika“. Tartu Ülikooli õppeinfosüsteemi järgi on alates 2002/03 õppeaastast kuni 2013/14 õppeaastani ansamblitundide maht olnud 3 EAP-d iga õppeaasta kohta. Alates käesolevast 2014/15 õppeaastast annavad esimene ja neljas õppeaasta 3 EAP-d, teine ja kolmas aga 6 EAP-d. Viimase õppeaasta ansamblitundide mahu suurendamine viitab sellele, et ansamblimängu ained võivad tulevikus omandada veelgi suuremat ja olulisemat osakaalu.

Alates 2002/03 õppeaastast kuni 2005/06 õppeaastani on „Pillikoori“ maht olnud 1 EAP ja „Pillikoori praktika“ maht 2 EAP-d. 2006/07 õppeaastal on viimati nimetatud õppeained liidetud ühise nimetaja alla - „Pedagoogiline praktika: pillikoori praktika“ - mille mahuks 3 EAP-d ning 2014/15 õppeaastal 2 EAP-d (TÜ ÕIS).

Pärimusmuusika ansambli tunni eesmärgid ja sisu viimase (2013/14) aasta õppekava järgi on :
„Anda teoreetilisi ja praktilisi kogemusi ansambli tööks, koosmänguks ning avalikuks esinemiseks. Üliõpilane omab teoreetilist baasi ja praktilisi kogemusi tööks ansambliga, muusikuna, muusika seadjana ja muusika autorina. Üliõpilane oskab rakendada oma teadmisi ja kogemusi koosseisu valikul, seadelementide rakendamisel, ansambლისseses meeskonnatöös ja suhtlemisel publikuga.“ (TÛ ÕIS)

Pillikoori ja pillikoori praktika (2005/06 õppekava järgi) eesmärgid ja sisu kattuvad ning nendeks on: *„Anda oskused töötamiseks suures pilligrupis või suure pilligrupiga. Eelkõige arendatakse koosmängu. Omandatakse ühine repertuaar. Tähtsal kohal on harmoniseerimine ja harmoonia analüüs. Kaashälte tegemine. Ansamblitunnetuse leidmine, kõla ühtlustamine - õpitakse kuulama kaasmängijaid ja sobitatakse iseennast gruppi.“ (TÛ ÕIS)*

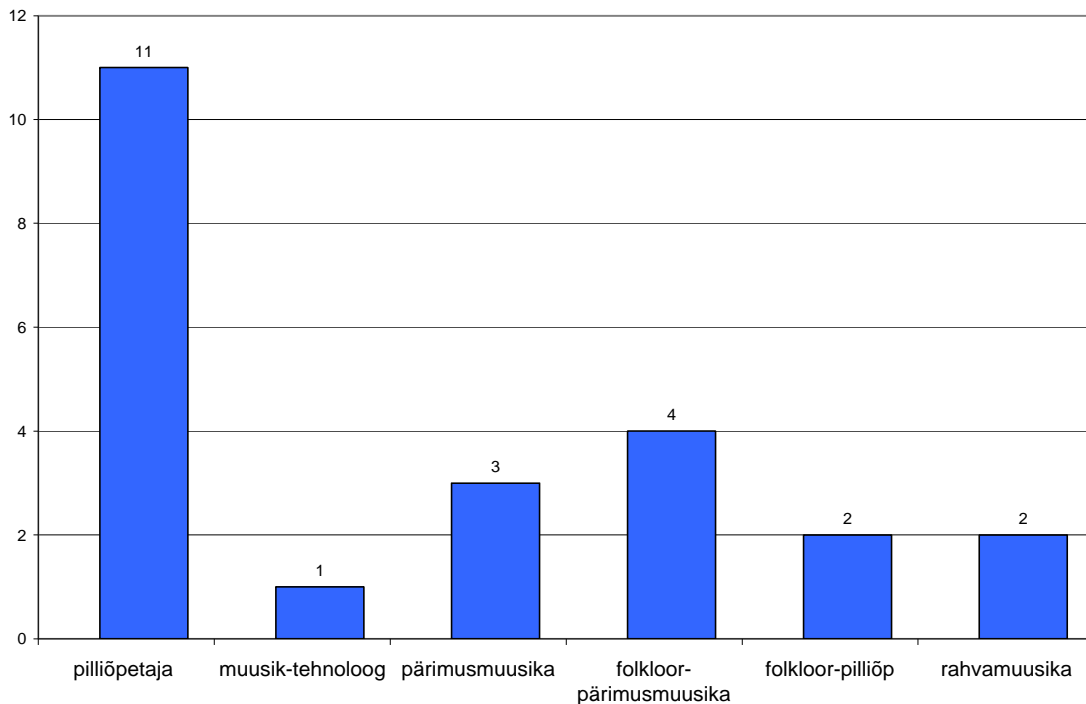
2. METOODIKA

Käesolev peatükk jaguneb kolmeks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis annan ülevaate valimist. Teises alapeatükis kirjeldan andmekogumismeetodi ja protseduuri. Kolmandas toon välja andmeanalüüsi põhimõtted.

2.1 Valim

Antud uurimistöö eesmärgist lähtuvalt kuuluvad valimisse Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia pärimusmuusika vilistlased. 2013. aasta andmete kohaselt on antud õppekaval lõpetanud 66 üliõpilast (TÜ VKA muusikaosakonna vilistlaste andmebaas...2013). Populatsiooni väiksuse tõttu kasutasin kõikset valimit, et tagada uurimistöö valiidsus.

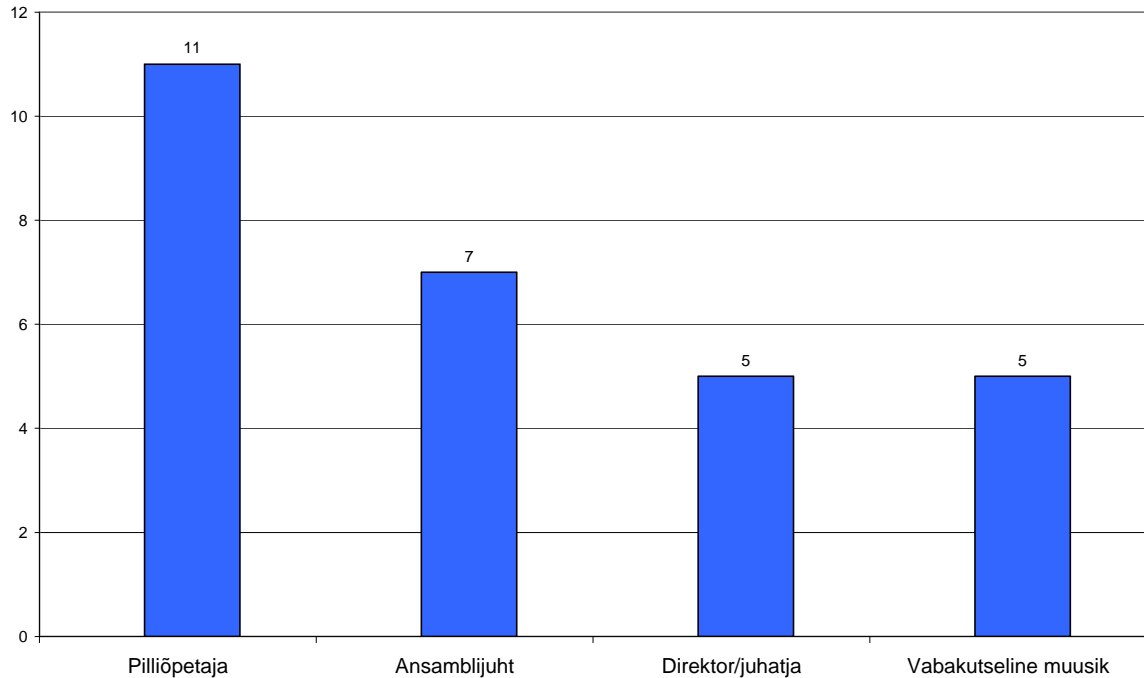
Ankeetküsitlusele vastas 23 vilistlast, nendest 11 lõpetas pilliõpetaja suunal, 1 muusik-tehnoloogi suunal, 3 pärimusmuusikaõpetaja suunal, 4 folkloori- ja pärimusmuusika suunal, 2 folkloori- ja pilliõpetaja suunal ning 2 rahvamuusika erialal. Vastanutest 19 olid lõpetanud päevaõppes ja 4 avatud ülikoolis. Vilistlaste erinevast lõpetamisaastast tingituna on antud uurimistöös paralleelselt olemasolevate erialasuundadega ka need, mida tänaseks ei eksisteeri.

Joonis 1. Vilistlaste erialavalikud

Küsimustikule vastanud vilistlasest olid muusikaõpinguid jätkanud 9 ning 1 plaanib edasi õppima minna. Magistriõppel olid valitud järgnevad koolid: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia 1 korral, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia 2 korral, EMTA ja TÜ VKA pärimusmuusika ühismagistriõppekava 5 korral, Telemarki Ülikooli 1 korral, Syddansk Musikkonservatorium & Skuespillerskole 1 korral ja Norra Muusikaakadeemiat nii bakalaureuse kui magistriõpinguil oli märgitud 1 korral. Siin juures võib märkida, et kõik muusikaõpingutega jätkanud vilistlased olid lõpetanud TÜ VKA päevaõppes.

Erialase tööga tegelevad 18 vilistlast, nendest 1 on peagi erialaselt tööle asumas. Kõige enam märgiti pilliõpetaja ametit, populaarsuselt teine oli ansambli- (või pillikoori)juhi koht ning kolmandal positsioonil asutusi juhtivaid töökohad ja vabakutselise muusiku elukutse. Viimasest on 2 töötanud ka erinevates institutsioonides, kuid rõhutavad eelkõige vabakutseliseks olemise staatust.

Joonis 2. Populaarsemad ametid vilistlaste seas

Tabelis on andmed esitatud „sõna populaarsusest“ lähtudes, seega ei välista üks amet sellega paralleelselt eksisteerivat ametit.

Kui vaadelda ankeedile vastanud vilistlaste tegevusala piirkondlikku jaotust, siis kõige rohkem on tööpõldu pakkunud Viljandi linn ja maakond, mida mainiti 10 korral; Harju-, Tartu- Põlva- ja Ida-Virumaad mainiti 2 korral ning järgnevas loetelus on kõiki mainitud vaid 1 korral: Võru, Lääne-Virumaa, Jõgevamaa, Raplamaa, Saaremaa ja Hiiumaa.

Küsimustikule vastanud 22 vilistlast on ansamblites tegutsevad, enamus nendest mitmes ansamblis korraga; 1 vilistlane nüüdseks enam ansamblimänguga ei tegele. Viljeletakse vaatamata pärimusmuusikataustale erinevaid stiile: alates *pop-jazzist* kuni maailmamuusikani välja ja omaloomingut kirjutatakse aktiivselt (vt Lisa 2).

2.2 Andmekogumismeetod ja protseduur

Antud töös olen eesmärgi täitmiseks valinud kvalitatiiv-kvantitatiivse uurimuse. Andmete kogumiseks töötasin välja küsimustiku. Küsimustik koosneb nii valikvastustega kui avatud küsimustest. Ankeet on toodud välja peatükis Lisa 1.

Ankeetküsitluses esitatud küsimused võib jaotada kolme alagruppi.

- 1) taustaandmed(1-4);
- 2) ansambli(te)s osalemisele- ja juhendamisele suunatud küsimused (5-6, 8.1);
- 3) pärimusmuusika õppekava vilistlaste hinnanguid ja arvamusi puudutavad küsimused (7-8, 8.2-10).

Koostatud ankeetküsitlused saatsin kõigile 66-le TÜ VKA pärimusmuusika vilistlasele elektrooniliselt, mille vastamiseks jätsin 10 päeva. Kuna selle aja jooksul tuli tagasisidet mõnelt üksikult, pidin saatma meeldetuletuskirju ning võtma inimestega isiklikult ühendust. Siin tuli kasutusele ka sotsiaalmeediavõrgustik *Facebook* ja ühel korral toimus ankeedi täitmine ka telefoni teel küsitledes. Kogu protsess venis aeglase tagasiside ja vähevastanute tõttu pikemaks ning ajanappuse tõttu pidin vastuste saamiseks abi paluma ka juhendajalt, kes omakorda tuletas vilistlastele meelde nende olulisust küsitluses osalemisel. Kogu valimist andis tagasisidet 26 vilistlast, nendest 3 vastasid kirja teel, et ei tegele ansamblimängu- ega õpetamisega ning küsimustikku täitma ei asunud. Ankeetidele vastas 23 vilistlast.

2.3. Andmeanalüüs

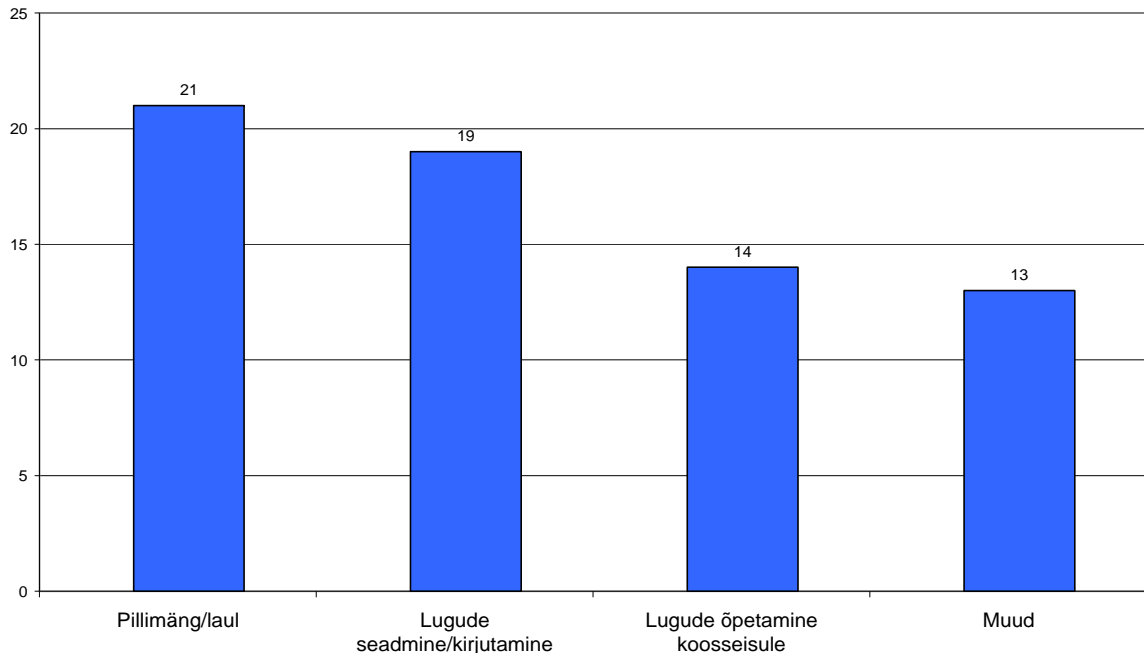
Ankeetküsitluse tulemuste analüüsimisel kasutasin sisuanalüüsi, mis on vajalik tekstide uurimiseks, et teha täpseid ja usaldusväärseid järeldusi (Õunapuu 2014). Sisuanalüüsi illustreerivad andmetöötlusprogrammi Microsoft Excel 2010 abil loodud joonised, mis on esitatud koos selgitava ja analüüsiva tekstiga.

3. TULEMUSED

Käesolev peatükk jaguneb kaheks. Esimeses peatükis analüüsin ankeetküsitluse tulemusi ning teises peatükis toon välja järeldused.

3.1 Ankeetküsitluse tulemuste analüüs

Vilistlaste küsitlusest selgus, et ansamblimänguga seonduvate kohustuste hulgas on pillimäng ja laulmine kõige enam esindatud. Populaarsuselt järgmisel kohal märgiti lugude seadmist või kirjutamist ning kolmandal kohal muusika produtseerimist. Lisaks nendele täidavad vilistlased ka muid kohustusi, mille hulka olid märgitud järgnevad ülesanded: *management*, reklaami tegemine, kontsertide korraldamine, esinemiste kokkulepped, esinemiskavade koostamine, repertuaari valiku koostamine, ansambli imidži loomine, ansambli liikmete motiveerimine, *miximine*, *masterdamine*, pildistamine, müük ja transport.

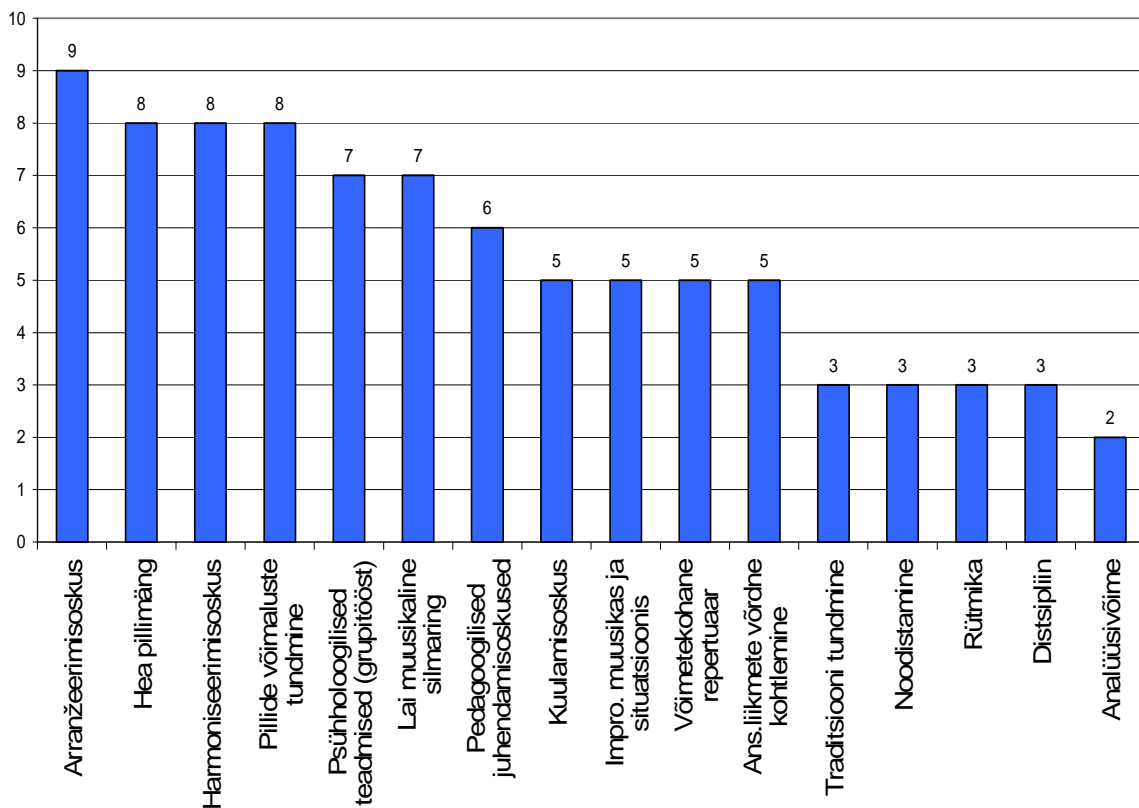
Joonis 3. Ansambli olemise kohustused

Kõige põhilisem vilistlaste märgitud tegevus muusikakollektiivi(de)s on instrumendi mängimine ja laulmine ning lugude seadmine või kirjutamine. Lugude õpetamist ansambli liikmetele ja muid ansambli olemise kohustusi tuleb ette, kuid eelnimetatuga võrreldes vähem.

Ansambli mängu juhendamisega on end hõivanud pea kõik vastanud vilistlased va üks, kellel pole enda sõnul sellist situatsiooni veel olnud. Küsimustikust selgus, et kõik tuntumad pärimusmuusika laagrid üle eesti nagu nt Eesti Etno või Noorte Moosekantide Seltsi Pärimusa laagrid ja õpitoad on seotud valdavalt TÜ VKA-s lõpetanud vilistlaste tegevusega. Lisas 3 on välja toodud kõik vastanute nimetatud laagrid, institutsioonid või kooslused, kus nad on olnud juhendaja rollis. Lõpliku nimekirja saamine polnud taotlus ja see on ka üsna võimatu, kuid nimekiri annab siiski ligikaudse ülevaate vilistlaste aktiivsuses ansambli juhendamisel üle Eesti.

Ansambli mängu ja selle juhendamisega seoses tõid vilistlased välja märksõnu ja kirjeldusi oluliste oskuste kohta, millest moodustasin koondnimetused. Enamesindatud märksõnad olid: arranžeerimisoskus (kuidas teha lihtsaid seadeid), hea pillimänguoskus, harmoniseerimisoskus, erinevate pillide ja nende võimaluste tundmine, psühholoogilised teadmised (käsitlemaks erinevaid inimtüpe grupis), lai muusikaline silmaring, pedagoogilised juhendamisoskused,

oskus musitseerides kuulata kaaslaseid ja ennast, improvisatsioon ja vareerimisoskus nii muusikas (konkreetses loos) kui ootamatutes situatsioonides (nt juhendamisel), võimetekohane repertuaarivalik, ansambli liikmete võrdne kohtlemine, traditsiooni tundmine, rütmitaju, noodistamisoskus, distsipliini hoidmine ja analüüsivõime.

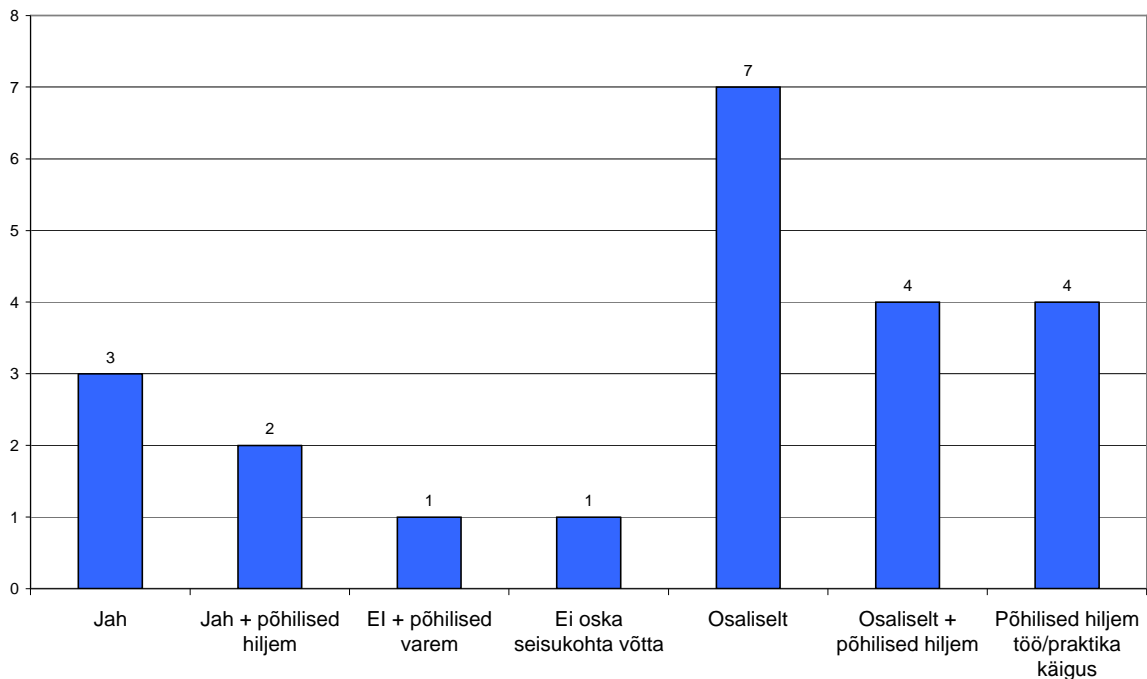

Joonis 4. Vajalikud oskused ansambli mänguks ja selle juhendamiseks (vilistlaste arvamuses).

Kõik tabelis välja toodud märksõnad on ansambli mängu ja selle juhendamise juures olulised, kuid tabeli põhjal võib öelda, et kõige olulisemaks peetakse vilistlaste seas arranžeerimisoskust (kuidas teha lihtsaid seadeid). Tähtsuset järgmisel kohal on hea pillimänguoskus, harmoniseerimisoskus ja pillide võimaluste tundmine ning kolmandal positsioonil psühholoogilised teadmised ja lai muusikaline silmaring.

Järgnevalt tuli vilistlastel analüüsida, kas eelnimetatud vajalikud teadmised ja oskused omandati TÜ VKA-s pärimusmuusikat õppides. Sellele küsimusele jättis vastamata 1 vilistlane, kelle seisukoht ansambli mängu kohta oli: „(...) mida rohkem õppida, seda kaugemale muusikast lähed!“ 22 vilistlasest arvasid 3, et omandasid loetletu TÜ VKA-s; 2 vilistlast vastasid samuti

jaatavalt, kuid lisasid ka, et põhilised oskused on omandatud siiski hiljem; eitavalt vastas vaid 1 vilistlane, kes märkis, et oli põhilised oskused juba varem omandanud; 7 vilistlast märkis, et TÜ VKA on andnud osalised oskused; 4 vilistlast märkis samuti osaliselt, kuid lisasid põhiliste oskuste omandamise hiljem; 4 vilistlast märkis, et on omandanud eelnimetatud oskused siiski hiljem töö ja praktika käigus ning 1 vilistlane ei osanud seisukohta avaldada.

Joonis 5. Vilistlaste hinnang (eelnimetatud) oskuste/teadmiste omandamise kohta TÜ VKA-s

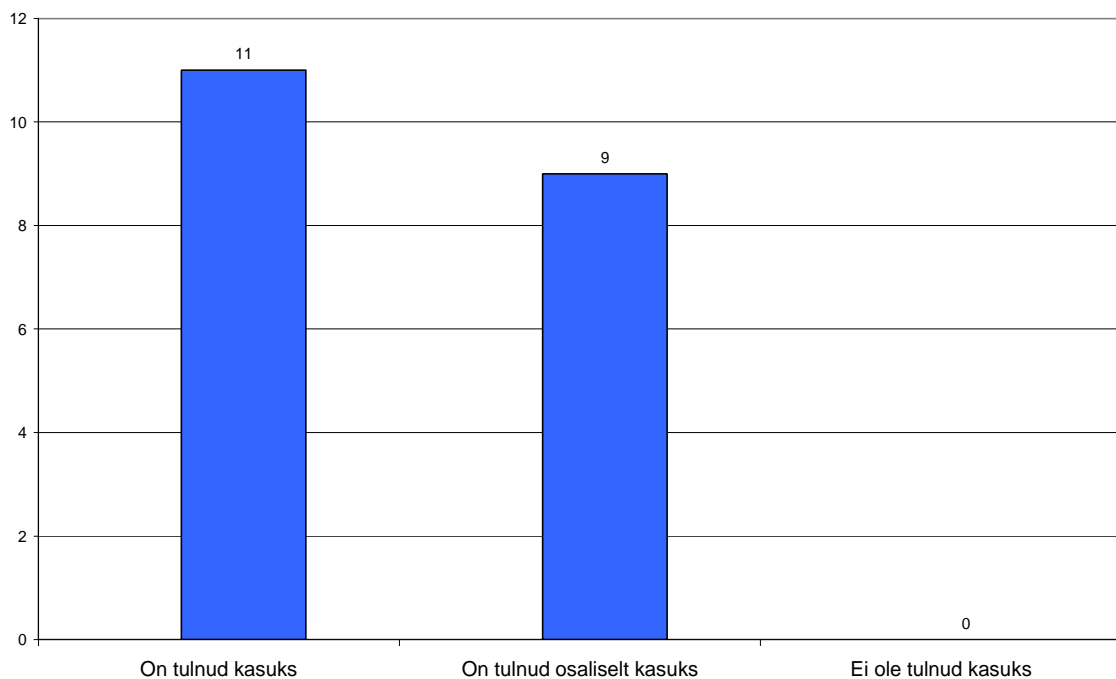
Enamus pärimusmuusika vilistlasi on seisukohal, et loetletud oskused on TÜ VKA-s õppides omandatud osaliselt või hiljem töö ja praktika käigus.

Järgmisena palusin vastata koos põhjendusega, kas TÜ VKA-s omandatud teadmised ansambli mängust on tulnud koosseisude õpetamisel kasuks? Küsimusele ei vastanud 3 vilistlast, 4 vilistlast vastas jaatavalt ilma põhjendusega; 7 vilistlast jaatavalt kus keskne põhjendus oli õpingute käigus saadud hea praktika ja erinevate pillidega tutvumine; eitavalt ei vastanud keegi; osalise kasuteguri töid ilma põhjendusega välja 3 vilistlast ja koos põhjendusega 6. Toon välja pooled põhjendused tsitaatidena, mis olid vastanud kallutanud vastama osalise kasuteguri poolt.

„TÜ VKA-s tegelesime täiskasvanud inimeste ja kaasüliõpilastega, aga tegelikult on sageli tarvis tööd teha lastega. Puudu jääb võib-olla kõige enam oskusest lastega kontakti leida. Mina omandasin selle alles ise tööle hakates.“

„Harmoonia ja rütmika oli minu õppekava aastal nõrk. Samas repertuaari valik tänu Pillikoorile (õppeaine) oli suur.“

„(...) minu eriala suund ei olnud ka õpetaja, seega õpetamise metoodikaid ei omandanud. Kindlasti on kasuks tulnud ansambli tundidest saadud ansamblimängu kogemus praegustes koossisudes mängimiseks.“

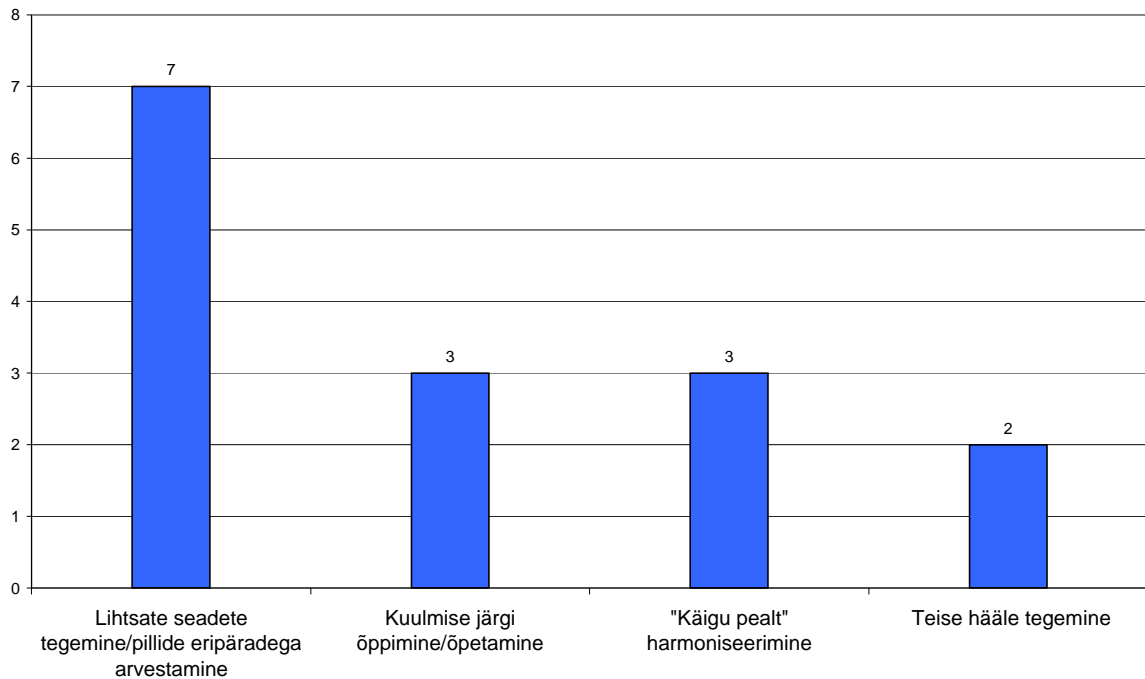

Joonis 6. TÜ VKA-s omandatud ansamblimängu/juhendamise teadmiste kasutegur juhendamisel vilistlaste arvamuses.

Teadmised ansamblimängust, mida on pakkunud TÜ VKA pärimusmuusika õppekava, on enam vilistlaste arvates tulnud neile edaspidise ansamblimängu või juhendamise juures kasuks.

Järgnevalt tuli vilistlastel nimetada õpingute ajal saadud teadmisi ja oskusi, mis leiavad nende juhitud erinevates (pärimus)kooslustes kindlalt rakendust. TÜ VKA ansamblitundidest saadud

teadmistest ja oskustest rakendatakse vilistlaste seas lihtsate seadete tegemisoskust pillide eripäradega arvestades, kuulmise järgi õppimist ja õpetamist, harmoniseerimisoskust nõ „käigu pealt“ ja teise hääle tegemisoskust.

Joonis 7. TÜ VKA-s omandatud rakendatavad teadmised ansamblimängust

Kõige enam leiab vilistlaste seas rakendust lihtsate seadete tegemisoskus ehk arranžeerimisoskus pillide eripäradega arvestades.

Vilistlastel õpingute ajal vajaka jäänud teadmisi ja oskusi seoses ansamblimängu ja selle juhendamisega olen toonud välja alljärgnevate tsitaatidena.

Üks vilistlane tõi välja, et vajaka jäi „(...) **erinevatest meetoditest**. Teistes koolides kasutatakse palju rohkem erinevaid mooduseid kuidas ansamblimängu juhendamist läbi viia. Leian, et just kõige lihtsamat musitseerimist juhendati pisut vähe. Suurem rõhk läks alati sellele, et seaded valmis saada ja õiges kohas õigeid noote mängida, mitte koostööle, ühisele hingamisele ja Muusikale.

Teoreetilisi teadmisi kommenteeritakse järgnevalt:

- 1) „Harmooniat ei osatud õpetada.“
- 2) „Puudu jäi harmoniseerimisoskus, seda ei õpetatud süsteemselt, vaid lihtsalt prooviti, et kuhu sobis miski. Samamoodi teise hääle moodustamine.“
- 3) „Puudus teoreetiline pool ansambli mängu tundides.“
- 4) Oleks võinud rohkem arranžeerimisega tegeleda - erinevamaid lugusid seada, koostööd teha erinevate muusikastiilide mängijatega; kindlasti ka elektroonikat katsetada (...), tänapäeval tuleb elektroonika tundmine väga kasuks ka rahvamuusikule.“
- 5) Seadmisvõtete arsenal võiks olla suurem. Samuti ei puudutatud seadmise kontseptsiooni, et miks seada ja kui seada siis mis otstarbel.
- 6) Oleks vajanud rohkem teorialaseid teadmisi, meie teooriaõpetaja ei olnud just kõige parem. (...), tihti visati meid lihtsalt vette.“
- 7) [Puudulik oli] „harmoonia, rütmika.“

Veel lisati, et „ansamblitunnid [olid] kaootilised, juhendajast jäi tihti vajaka.“ Puudu jäi teadmistest pillide hooldamisest ja remontimisest, samuti „inimestega suhtlemise poole pealt. Ja kuidas end laval selgelt arusaadavaks teha“ [ning] „kuidas hakkama saada õpilastega, kes lihtsalt ei taha ja ei tee, mida palutakse, ükskõik, kuidas ka ei püüaks protsessi nende jaoks huvitavaks muuta.“

Kahe vilistlase jaoks ei jäänud midagi vajaka, üks nendest põhjendab seda järgnevalt: „Minul ei jäänud millestki puudu, sest mul olid väga pikkade ja erinevatest stiilidest kogemustega õpetajad. Puudu võib jääda siis, kui õpetaja on väheste või ainult kitsast valdkonnast kogemustega.“

Kõige enam on eelpool mainitud vajaka jäämised seotud muusikateoreetiliste ainetega - harmoonia, arranžeerimine, rütmika jm; vastukaaluks samale väitele on aga märgitud ka, et liiga palju keskenduti seadete tegemisele ja tunnetuslik muusika tegemine jäi sekundaarseks. Seda võiks ilmselt põhjendada erinevatel aastakäikudel õppimaasunute erinevatest kogemustest erinevate õppejõududega, kes on aastate jooksul vaheldunud.

Järgnevalt annan ülevaate küsimusele - kas TÜ VKA pärimusmuusika õppekava on andnud piisava ettevalmistuse, et juhendada erinevaid (pärimus)koosseise?

Nii poolt kui vastuargumendi korruga märkisid 3 vilistlast, toon välja nende põhjendused tsiteerides:

Vilistlane 1:

JAH: „Nn käsitööoskuse andis VKA täiesti korraliku.“ EI: „Ansamblimäng ei ole ainult praktiline käsitööoskus, sellel on ülimalt palju pisikesi tahke juures – pärimusmuusika ajalooa seotud esteetika, muusikateoreetilised oskused, teadmised psühholoogiast (...).“

Vilistlane 2:

JAH: „Ei eeldagi, et koolist saadud teadmised tegelikus elus väga realselt rakenduvad, kui ise midagi juurde ei õpi.“ EI: „Iga kord ansambli juhendamise minnes on olukord pisut ebamugav ja täpselt ei tea, mis moodi asju ajada. Samuti tunnen, et meetodid mida kasutan ansambli juhendamises, olen saanud muudest koolidest ja teistelt inimestelt mitte oma ansambli juhendajatelt VKA-s.“

Vilistlane 3:

JAH: „Tegime palju seadeid ning katsetamisruumi oli palju. Iga ühel oli võimalus end proovile panna. EI: „Pillide kohta rohkem õppida. Mitte niivõrd kõike ise mängida, sest nii realsest lihtsalt ei jõua.“

3 vilistlast vastas jaatavalt, kuid ei põhjendanud. Järgnevalt annan ülevaate 7 vilistlase põhjendustest, kes vastasid samuti positiivselt.

JAH: „Pillikooriges ja ansamblitunnis sai "kätt" proovida erinevate koosseisudega ja erinevate interpretidega.“

„Pigem seisneb kooli olulisus selles, et selgeks saavad viited ustele mille taga on vastused. Selle ülesandega sai kool küll hakkama.“

„(...) minul see nii oli, aga see ei tähenda, et õppekava need oskused annab, nende taga on ikkagi inimesed, kelle vahetudes ei ole ainult õppekavast abi. Hea, et see õppekava on, muidugi!

„Aga mitte põhjaliku!“

„Sai palju õpitud vanade pillimeeste järgi lugusid (salvestustelt).“

„Alati võiks suurem olla“

„Sõltub (...), millise tasemega koosseisuga on tegu. Muusikakoolitasemel ja hobitasemel pole küsimustki.“

4 vilistlast vastasid, et TÜ VKA ei ole andnud piisavat ettevalmistust erinevate (pärimus)koosseisude juhendamiseks; 2 nendest põhjendasid, et seda ei saagi koolis õppida; 1 vastastas, et ei ole saanud koolist piisavat ettevalmistust, kuid pärimuskoosseisuse juhendamisega saab hakkama ning 1 vilistlane nentis, et tegemist ei olud väga süstemaatilise ansambliõppega : *„Tuldi kokku, otsiti lemmiklugu ja siis prooviti midagi erinevate pillide peale sättida, et saaks koos mängida. Paljud oskused omandanud (...) kuulates erinevaid ansambleid ja erinevaid stiile üle maailma, (...) muusikateoreetilisi teadmisi saanud pigem džässmuusika õppekaval õppides(...). Seal oli süsteemsem arranžeerimise tund ja harmoniseerimine.“*

4 vilistlast ei olnud vastanud ning 1 vilistlane märkis, et pole vastava spetsialiseerumissuunaga ja 1 vilistlane ei oma õpetamiskogemust.

Kokkuvõtteks nõustus 10 vilistlast, et on saanud piisava ettevalmistuse juhendamaks erinevaid (pärimus)koosseise, 4 vilistlast ei nõustunud ning 3 vastanut märkisid nii „Jah“ kui „Ei“.

Järgnevalt olen palunud vilistlastel nimetada tegurid, mis nende arvates toetavad ansamblimänguhuvi pärimusmuusika õppekaval õppivate tudengite seas. Väga oluliseks on 3 vilistlast pidanud eeskujude olemasolu; 1 nendest on lisanud, et eeskuju peaks olema ka õppejõu näol, kes on tegevmuusik ja mängib erinevates kooslustes. 2 korral on märgitud ülemaailmsetest pärimuslaagrites osalemist (nt ETNO, NordTard jm). 9 korral on nimetatud võimalust osaleda erinevates õpitubades ning kohtuda eriilmeliste õppejõudude ja muusikutega (ka) välismaalt. *Folgiämmid* on esiletõstetud 13 korral, siinkohal on ka tehtud täheldusi nende toimumistest. Näiteks 1 vilistlane on arvanud, et võiks toimuda ka kahe-kolmekesi jämme, kuna liiga suures grupis läheb vastutus ja kuuldavus liiga väikeseks ja kasutegur puudub. Veel on arvatud, et jämm on hea, kuid seda peaks filmima ja pärast analüüsima. Väljundi olemasolu õpilastele on välja toodud 3 korral, seda on illustreeritud järgnevate näidetega: esinemisvõimalused, mida ka kool võiks välja pakkuda; osavõtt igasugustest tudengitele mõeldud üritustest. Pääs (kursuse/kooli)ansambli kaudu mujale õppelaagritesse, festivalidele, kontsertidele. Veel on välja toodud projektinädalad, mis lõppeksid kontsertiga kus õpilased saaksid osa millestki suurest ja innustavast. 2 korral on mainitud, et ansambelis olemise soovi ja inspiratsiooni tekitab teiste bändide *live* kontsertide kuulamine, sealhulgas oli märgitud, et muusikatudengitele võiks olla võimalus kuulata tasuta bände Pärimusmuusika Aidas. Õppeainetest on koosmängu soodustavateks (üsnagi ilmselgelt) märgitud pillikoor ja ansambel, mida nimetati 2 korral. Ansamblitundide kohta oli 1 vilistlane lisanud, et nende jaoks peaks olema rohkem tunde ette nähtud koos (õpilastega) analüüsides tegemise eesmärgil; 1 korral mainiti ansamblimängu motivaatorina *Estonian Folk Orchestra's* osalemist.

Ansamblimänguhuvi pärimusmuusikat õppivate tudengite seas toetab vilistlaste arvamus eelkõige praktiline koosmängu võimalus, siinkohal märgiti *folgiämmide* toimumist kõige enam. Järgneva ja suure osakaaluga toodi välja võimalust osaleda erinevates õpitubades ning kohtuda eriilmeliste õppejõudude ja muusikutega (ka) välismaalt.

Ansamblimängu ja selle õpetamisega seoses on vilistlastel anda veel ettepanekuid ja arvamusi, millega võiks pärimusmuusika õppekaval arvestada. Välja on toodud järgnevad soovitused: 1) Võiks ajaga kaasas käia- kuulata (ka) maailma tasemel tegutsevate ja toimivate folgibändide värsket muusikat ja neid õppeprotsessis analüüsida. Üleüldse võiks kuulamisanalüüsi rohkem õppeprotsessis rakendada; 2) õppeprotsessis puudutada, katsetada ja segada erinevaid stiile pärimusmuusikaga; 3) ansamblimängu juures võiks rääkida bändi psühholoogiast - kuidas on

inimeste omavahelised suhted, millist rolli keegi kannab, mis on kogu ansambli tegemise taotlus ja kuidas seda saavutada; 4) ansambel võiks toimuda tsükliõppena; 5) õpetajateks peaksid olema inimesed, kes tegelevad aktiivselt ansamblimänguga; 6) eduelamus õppeprotsessis- võetud eesmärk peaks olema täidetav; 7) õpilastest erinevate koosluste moodustamine; 8) salvestustelt kõikide pillide transkribeerimine ja ansambli pillide funktsioonide analüüs; 9) jämmi filmimine ja analüüs; 10) „ühes hingamise“ harjutamine, eriti suure kooslusega; 11) kõik tunnevad ja oskavad mängida põhimeloodiat; 12) püüdlmaks, et kursuseansamblist kujuneks reaalne bänd. Leidsin ka arvamusi, et esmalt tuleks püüelda isikliku mängustiili kujunemiseni ja siis keskenduma ansamblimängule; olema võimeline ka üksi mängima „(...)kui mitte rahvast tantsitama, siis vähemalt pakkuda head kontserti koos seletustega pillist ja lugudest(...). Ning ühe vilistlase jaoks ei ole vaja pärimusmuusikat klassika normide järgi õpetada, sest see peab levima orgaaniliselt suust suhu.

Nagu eelpool näha on ettepanekud eriilmelised ja mõni neist ka ansamblimängu õpetamist mitte liialt soosiv. Viimase arvamuse kommentaariks lisaksin, et paraku tänapäeval ei levi muusika rahva suus nii orgaaniliselt ning tahes või tahtmata tuleb seda tuld erinevate meetoditega elus hoida, et pärimusmuusikahuvilistel, kes ei ole saanud kasvada „elavas ja hingavas“ muusikatraditsioonis oleks võimalus sellega (kasvõi) uuemate meetodite ja õpetuste kaudu tutvuda.

3.2 Järeldused

Kuigi ansamblimäng pärimusmuusikas ei ole oma ajaloo poolest kuigi vana, on huvi pärimusliku muusika ja selle koosmängu vastu aastatega kasvanud. Üheks tõestuseks on mitmed Eestis eksisteerivad institutsioonid, kus tegeletakse pärimusmuusika õpetamisega. Nende seas on ka Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia muusikaosakond, mille pärimusmuusika õppekavast leiame mitmeid koosmängule pühendatud õppeaineid.

Antud töö esimesest eesmärgist lähtudes - välja selgitada Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia pärimusmuusika vilistlaste aktiivsus erinevates muusikalistes kollektiivides osalemisel ja nende juhendamisel - on küsimustikule vastanud 23-st pärimusmuusika vilistlasest ansamblites tegutsevad 22 ning suurem osa on aktiivne mitmes ansambelis korraga (vt lisa 2). Ansamblimängu juhendamiseiga on end samuti hõivanud pea kõik vastanud vilistlased va üks. Selgus, et kõik tuntumad pärimusmuusika laagrid ja õpitoad üle Eesti on seotud paljuski TÜ VKA-s lõpetanud vilistlaste tegevusega (vt lisa 3), seega on enamus pärimusmuusika vilistlasi juhendaja rolliga tuttavad ning koosmänguliselt üsna tegusad.

Töö teiseks sihiks oli kaardistada TÜ VKA pärimusmuusika vilistlaste hinnangud, soovitusel ja arvamused koosmängu ainetele ja õppekava raames omandatud koosmängu alastele pädevustele ning vaadelda kuivõrd asjakohaseks vilistlased neid pädevusi hilisema erialase/koosmänguga seotud tegevuse kontekstis hindavad.

Pärimusmuusika õppekava koosmängu ainete eesmärkide kohaselt peaksid need andma õpilastele praktilisi kogemusi ansambli tööks (suures pilligrupis või suure pilligrupiga), koosmänguks, avalikuks esinemiseks, muusika autori ja seadjana, meeskonnatöös ja suhtlemisel publikuga ning anda teoreetilisi teadmisi, kus tähtsal kohal on harmoniseerimine, harmoonia analüüs ja kaashäälte tegemine (TÜ ÕIS). Toetudes tulemustele on ansamblimängu ja selle juhendamise juures pärimusmuusika vilistlased toonud välja erinevaid vajalikke oskusi ja teadmisi (mis paljuski kattuvad koosmängu ainete eesmärkidega). Kõige olulisemad on nende arvamuses arranžeerimisoskus (kuidas teha lihtsaid seadeid), hea pillimänguoskus, harmoniseerimisoskus, pillide võimaluste tundmisoskus, lai muusikaline silmaring ja psühholoogilised teadmised juhendamaks erinevaid inimesi grupis. Enamus vilistlasi on aga

seisukohal, et loetletud oskused on nad omandatud TÜ VKA-s vaid osaliselt ning paljud pigem hiljem töö ja praktika käigus. Vilistlaste märgitud teadmiste defitsiit seoses ansamblimänguga on kõige enam seotud muusikateoreetiliste ainetega nagu harmoonia, arranžeerimine, rütmika jne; samas ka pedagoogiliste juhendamisoskuste ja suhtlemisoskuste poole pealt. Samas märgivad enamused vilistlased, et siiski on need (kasvõi vähesed) teadmised ansamblimängust, mida on pakkunud TÜ VKA pärimusmuusika õppekava, tulnud neile edaspidise ansamblimängu või juhendamise juures kasuks. Näiteks leiab arranžeerimisoskus, mis on märgitud teadmiste defitsiidi alla, vilistlaste seas kõige enam rakendust.

Vaatamata sellele, et tulemustes on viited ansamblitundide kitsaskohtadele, on suurem osa (10 vilistlast) vastanutest märkinud, et TÜ VKA pärimusmuusika õppekava on andnud neile piisava ettevalmistuse juhendamaks erinevaid (pärimus)koosseise; 4 vilistlast on leidnud, et piisavat ettevalmistust nad saanud ei ole ning 3 on märkinud, et ühest küljest justkui on ettevalmistus piisav ja teisest küljest on puudujääke ka piisavalt.

Ansamblimänguhuvi pärimusmuusikat õppivate tudengite seas toetab vilistlaste arvamuses eelkõige üliõpilastele loodud praktiline koosmängu võimalus nii tundide kui tunnivälise *jämmide* näol. Suure toetava tegurina toodi välja võimalust osaleda erinevates õpitubades ning kohtuda eriilmeliste õppejõudude ja muusikutega (ka) välismaalt. Nimetati kaasaegsete ja maailmas tuntud pärimusansamblite kuulamisanalüüsi kasutamist õppeprotsessis ning erinevate stiilide segamist pärimusmuusikaga. Vajalikuna nähti rääkida ansambli/grupi psühholoogiast õppeprotsessis ja muusikalise „ühes hingamise“ harjutamist. Arvati, et ansamblitundide „ideoloogia“ võiks põhineda eduelamusel (nt kui kursuseansambli eesmärgiks võetakse reaalse bändi kujunemine); ansambel võiks toimuda tsükliõppena ning õpetajateks peaksid olema inimesed, kes tegelevad aktiivselt ansamblimänguga. Teoreetilise poole pealt: kõik ansambliliikmed (ka harmooniat mängijad) peaksid oskama põhi meloodiat, *jämme* (või ansamblitunde) võiks filmida/salvestada analüüsimise eesmärgil ning peaks rakendama salvestustelt kõikide pillide transkribeerimist ja pillide funktsioonide analüüsi.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia pärimusmuusika vilistlaste aktiivsus erinevates muusikalistes kollektiivides osalemisel ja nende juhendamisel, kaardistada TÜ VKA pärimusmuusika vilistlaste hinnangud/soovitused/arvamused koosmängu ainetele ja õppekava raames omandatud koosmängu alastele pädevustele ning vaadelda kuivõrd asjakohaseks vilistlased neid pädevusi hilisema erialase/koosmänguga seotud tegevuse kontekstis hindavad.

Uurimistööle püstitatud probleemi - millised on TÜ VKA pärimusmuusika õppekava vilistlaste hinnangud õpingute jooksul omandatud ansamblimängu alastele oskustele ning mil määral leiavad need oskused rakendust nende töös? - lahendamiseks viisin 18.03.2014 - 16.04.2014 TÜ VKA pärimusmuusika vilistlaste hulgas läbi elektroonilise ankeetküsitluse, milles osales 66-st vilistlasest 23. Uurimus on läbi viidud tuginedes kvalitatiivsel ja kvantitatiivsel uurimisel. Analüüs põhineb sisuanalüüsi meetodil, mida illustreerivad andmetöötlusprogrammi Microsoft Excel joonised.

Uurimistulemustest selgub enamuse pärimusmuusika vilistlaste arvamus, et TÜ VKA ansamblimängu ja selle juhendamisele pühendatud tunnid sisaldasid teatud lünki, eriti teoreetiliste, analüütiliste ja pedagoogiliste teadmiste vallas ning, et paljud oskused ja teadmised on vilistlased omandanud pigem peale kooli, töö käigus. Vaatamata sellele on enamuse siiski arvamusel, et TÜ VKA pärimusmuusika õppekava on andnud neile piisava ettevalmistuse juhendamaks erinevaid (pärimus)koosseise, kuid päris kindlana end juhendamises siiski ei tunta.

Edaspidi soovivad vilistlased pärimusmuusika õppekaval ansamblimängu elavdamiseks rakendada rohkem erinevate (maailma)tuntud pärimusansamblite kuulamisanalüüsi õppeprotsessis ning segada pärimusmuusikat erinevate stiilidega, rohkem võimalusi kohtuda töötubade näol eriilmeliste õppejõudude ja muusikutega (ka välismaalt) ning tegeleda

ansamblitundides muusikateoreetiliste ja (grupi)psühholoogiliste aspektidega rakendades ka nende analüüsi. Samas on oluline eeskujuna figureeriv õppejõud, kes oskaks ansamblitundi läbi viia ning oleks ise aktiivne muusik.

KASUTATUD KIRJANDUS

Goodman, E. 2002. Ensemble performance. In J. Rink (Ed.), *Musical Performance. A Guide to Understanding* (pp. 153). Cambridge: Cambridge University Press

John Amato. 2014, *Why Is Ensemble Playing So Beneficial?*
<http://chordmelody.org/pdf/ensemble.pdf> (25.03.2014).

Kapp, M. 2011. *Klaveri algõpetuse läbiviimise võimalused rühmatöös*. [Bakalaureusetöö]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/17854> (27.03.2014).

Klaassen, A. jt, 2010. Grupitöö klienditöös. A. Rahu, M. Otepalu toimetatud. *Tegevusjuhendaja käsiraamat*, lk 162. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ

Kõlar, L. 1994. *Algus. Klaveriõpik lastele*. Tallinn: Eesti Raamat

Mäe, M. 2011. *Grupiõppe metoodilised alused ja nende rakendamise võimalused flöödi algõpetuses*. [Bakalaureusetöö]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.
<http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/17704> (29.03.2014).

Särg, T. & Ilmjärv, K. 2009. *Eesti rahvamuusika*.
http://www.folklore.ee/muusika/eesti_rahvamuusika.htm (21.02.2014).

Tampere, H. 1975. *Eesti rahvapillid ja rahvatantsud*. Tallinn: Eesti Raamat

Teppan-Kolk, M. 2013. *Pärimusmuusikat tuleb õppida ja õpetada*. – Õpetajate Leht, 01.06.

Tõnurist, I. 1979. Koosmängust eesti rahvapillimuusikas. G.Troska, Gea toimetatud. *Eesti talurahva majanduse ja olme arenguhooni 19. ja 20. saj.*, lk 69-89. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia

Tõnurist, I. 1996. *Pillid ja pillimäng eesti külaelus*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus

TÜ VKA muusikaosakonna vilistlaste andmebaas. 2013. TÜ VKA Muusikaosakond

Õppekava „Pärimusmuusika“ (80290) TÜ ÕIS. <https://www.is.ut.ee/pls/ois/tere.tulemast> (3.04.2014).

Õunapuu, L. 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteaduses* [Võrguteavik]

Tartu: Tartu Ülikool. <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/36419> (02.03.2014)

LISAD

Lisa 1 Pärimusmuusika vilistlaste küsimustik

Tere!

Olen TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia III kursuse koolimuusika üliõpilane Helina-Victoria Kruup ja uurin oma bakalaureusetöös TÜ VKA pärimusmuusika õppekava läbinud vilistlaste koosmängu- ja õpetamise kogemust. Selleks palun Teil täita manuses olev ankeet ja saata see vastustega tagasi. Teie andmed jäävad konfidentsiaalseks .

Iga vilistlase panus on oluline, et teha tulevikus muudatusi ja luua üliõpilastele paremaid tingimusi.

Vastused palun saata hiljemalt 28. märtsiks.

Kõike parimat

Helina-Victoria Kruup

helinavictoriakruup@gmail.com

53072563

1. Palun valige TÜ VKA-s läbitud pärimusmuusika eriala suund.

- 1) Pilliõpetaja
- 2) Muusik-tehnoloog
- 3) Folklooriõpetaja
- 4) Pärimusmuusika õpetaja

2. Palun valige TÜ VKA-s läbitud õppevorm

- 1) Päevane õpe
- 2) Avatu ülikool

3. Kui olete peale TÜ VKA-t muusikaõpinguid jätkanud, siis nimetage õppeastutus ja õppeaste (bakalaureus, magister jne).

.....
.....

4. Kui olete peale TÜ VKA-t asunud erialasele tööle, siis nimetage vastav asutus(ed), kus ja kellena töötate (Lisada maakond/linn/vald/alev/...).

.....
.....

5. Nimetage koosseis(ud)/ansamblid, kus mängite ja millist muusikalist stiili viljeletakse?

.....
.....

5.1 Milliseid kohustusi koosseisu(de)s täidate?

- 1) Pillimäng/laul
- 2) Lugude seadmine/kirjutamine
- 3) Lugude õpetamine koosseisule
- 4) Muusika produtseerimine
- 5) Muud kohustused:

.....

6. Nimetage kõik laagrid/ õpitoad/ institutsioonid/ koosseisud, kus olete olnud ansambli juhendaja rollis?

.....
.....
.....

7. Loetlege, millised teadmised ja oskused on Teie arvates ansamblimängus ja selle juhendamisel vajalikud.

.....
.....
.....

7.1 Kas olete loetletud oskused omandanud VKA pärimusmuusika õppekaval õppides?

- 1) Jah
- 2) Ei
- 3) Osaliselt
- 4) Põhilised oskused omandanud hiljem, (töö)praktika käigus

8. Kas TÜ VKA-s omandatud teadmised ansamblimängust on tulnud koosseisude õpetamisel kasuks? Palun põhjendage!

- 1)Jah.....
- 2)Ei.....
- 3)Osaliselt.....

8.1 Milliseid TÜ VKA ansamblitundidest saadud teadmisi ja oskuseid koosmängust rakendate (pärimus)koosseise juhendades?

.....
.....

8.2 Millistest teadmistest ja oskustest seoses ansamblimängu ja selle õpetamisega jäi TÜ VKA pärimusmuusika õppekaval õppides puudu, mida Teil nüüd oma töös vaja oleks?

.....
.....

8.3 Kas TÜ VKA pärimusmuusika õppekava on andnud piisava ettevalmistuse, et juhendada erinevaid (pärimus)koosseise? Palun põhjendage!

1)Jah.....

2)Ei.....

9. Millised on need tegurid, mis Teie arvates toetavad ansamblimänguhuvi pärimusmuusika õppekaval õppivate tudengite seas?(Nt. *workshop'ide* toimumine, folgijämm vm.)

.....
.....

10. Kirjutage siia veel ettepanekuid/soovitusi seoses ansamblimängu ja selle õpetamisega, mida pärimusmuusika õppekavas võiks arvestada.

.....
.....
.....

Tänan, et vastasite!

Lisa 2 Vilistlaste osavõtt erinevates ansamblites

Ansambel	Stiili määratlus (ansambliliikmete poolt)	Ansambel	Stiili määratlus (ansambliliikmete poolt)
Alle – aa	Pärimusmuusika	Melanhoolsed Meestelaulud	Rahvamuusika
Anu ja Triinu Taul	Pärimusmuusika, omalooming	Mooste Rahvamuusika Pilliklubi	Rahvamuusika
Aparaat	Pärimusmuusika (seaded)	Nikns Suns	<i>Folkrock</i>
Astrid ja hiidlased	Rahvamuusika, autorilooming	Näkk Loviise	<i>Pop-jazz-world-</i> omalooming
Curly Strings	Autorilooming	Nöpsid	Rahvamuusika, pärimus
Dagö	Pop-muusika	Paabel	<i>Folkdžäss</i>
Duo Astrid Nõlvak ja Eike Vellendi	Rahvamuusika	Paberits & Tirmaste	Pärimusmuusika (seaded)
Duo Astrid Nõlvak ja Olavi Kõrrs	Rahvamuusika	Pantokraator	<i>Progerock</i>
Duo Astrid Nõlvak ja Paul Daniel	Rahvamuusika töötlused	(nimetu) Rahvakandle ansambel	Rahvamuusika
Duo Astrid Nõlvak ja Martin Uuskari	Rahvamuusika töötlused	Rütmiallikal	Pärimusmuusika ja <i>jazz</i>
Duo Jansen/Jüssi	Pärimusmuusika	RO: TORO	Pärimusmuusika
Duo Katariin Raska/Triinu Taul	Eksperimentaalfolk	Sandra Sillamaa Trad.Attack!	<i>Folkfusion-world-</i> <i>traditional</i>
Duo Kulno Malva/Tõnis Kirsipu	Pärimusmuusika (seaded)	Silmaline	Rahvamuusika
Duo Margus Põldsepp/ Boris Takk	Rahvamuusika (sõjalaulud)	Zetod	<i>Folkrock</i>
Elletuse	Pärimusmuusika (seaded)	Tantsumasin (tantsuetendus)	

Estonian Folk Orchestra	Pärimusmuusika	Torupilli Jussi Trio	Pärimusmuusika
Folksell	Uuem folkloor	Tuulepuu	Pärimusmuusika, <i>folkrock</i>
Gjängsta	Pärimusmuusika	Tuustar	Pärimusmuusika
Habed	Pärimusmuusika	Triinu Taul bänd	Pärimus-, maailmamuusika sugemetega <i>folkfusion</i>
Hulkurid	Pärimusmuusika	Trio-tinger- tanger	Pärimusmuusika
Johanna-Adele Jüssi Bänd	Maailmamuusika	Udupasun	Pärimusmuusika
Karksi-Nuia Lõõtsaansambel	Pärimusmuusika	Untsakad	Rahvamuusika
Klapp	Pärimusmuusika, omalooming, tantsum.	VEM	Pärimusmuusika, omalooming
Lepaseree	Pärimusmuusika; uuem folkloor	Viljandi Guitar Trio	Autorilooming
Les Filles du Nord	Kaasaegne <i>minimal</i> muusika	Vinland	Autorilooming
Linnutee	Pärimusmuusika	Vägilased	Pärimusmuusika
Lätte Veetallajad	Pärimusmuusika	ÄIO	Impro, eksperimentaalfolk
Maljarka	Mustlasmuusika	Ülemakstud Rentslihärrad	Rahvamuusika, pärimusmuusika

Lisa 3 Vilistlased juhendaja rollis erinevates koosseisudes/ kursustel/laagrites/institutsioonides

Ansamblid		
Abja Torupillimängijad, Aparaat, Duo Katariin Raska/Triinu Taul, Jaan Tätte ja Udupasun, Klapp, Lätte Veetallajad, Mooste Rahvamuusikakooli õpilasansamblid, Pärnumaa Viiulikoor, RO:TORO, Rütmiallikal, Zetod, Trallikud,	Torupilli Jussi Trio, Trio-tinger-tanger, Torupilliansambel Linnutaja, Viljandi Muusikakooli torupilli ansambel, VMK pärimusmuusikaansambel, VMK viiuliansambel, Vändra Kultuurimaja rahvamuusikaansambel, Vändra Muusikakooli rahvamuusikaansambel,	Vändra Muusikakooli Viiuliansambel, Vägilased, Saarte Süda, Silmaline, Äio, Wirbel.

Institutsioonid	
August Pulsti Õpistu, G.Otsa nimeline Tallinna Muusikakool, Viljandi Muusikakool, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Mooste Rahvamuusikakooli Pilliklubi,	Eesti Muusika ja Teatriakadeemia, Tartumaa Rahvakultuuri Keskseits, Märjamaa Muusika- ja Kunstikool, Võru Muusikakool.

Projektid/kursused

Laager-projekt Hii-Ra,
Projekt "Folk music in musEUms – Young musicians & Old instruments",
Kursus "Pilliõpetajate eri: sissejuhatus pärimusmuusikasse.

Laagrid/õpitoad

A. Raali rahvamuusikalaagrid Setumaal, C. Roose pärimusmuusika laager, Eesti Etno, Hagudi pärimusmuusika laager, Jõgeva Muusikakooli pärimusmuusika laagrid, J. Vabarna pärimusmuusika laager, Kadri Laube rahvamuusikalaagrid (üle Eesti), Karksi-Nuia laagrid, Kihnu laste suvelaagrid, Kiviõli Kunstide kooli laagrid, Kiviõli lastelaager, Kahebändilaager: Trallikud ja Sireli, Kolmebändilaager: Trallikud, Võru Muusika- kooli Haanja filiaali pärimusmuusika- ansambel ja Viljandi Muusikakooli pärimus- muusikaansambel, Kolmebändilaager: Zetod, Fibrill ja Murre, M. Kuhi pärimusmuusika laager,	Mooste rahvamuusikalaagrid, Metsapoole laagrid, Mütifest, Noorte Moosekantide Seltsi Pärimusa laager, Noore Muusiku Kool, Noortelaager Rannarada, Orissaare kandlepäevad, Raplamaa pärimusmuusika laager, Ranna Rada pärimusmuusika lastelaager, Raplamaa Laste ja Noorte Pärimusmuusika- laager, Rikka Ivvani pillilaager, Vigala pärimusmuusika laager, Viljandi Hansa päevade torupillilaagrid, Viljandi Pärimusmuusika Festivali õpitoad, Virumaa Noorteorkester, Võrumaa Rahvapillilaager, Võrumaa pärimusmuusika laager.
--	---

SUMMARY

The objective of the present research was to find out the UT Viljandi Culture Academy Traditional Music graduates activeness in participation in various musical collectives and in teaching them. Also to map their opinions/suggestions/assessments/ about ensemble lessons and skills they have been acquired in UT VCA, and observe how relevant they assess these skills in context of their specialty activity or ensemble play.

To reach the set objective - to find out the evaluation of graduates of UT VCA on acquired skills of ensemble play and applying these skills in practice, I conducted electronic questionnaire among UT Viljandi Culture Academy Traditional Music graduates in a period of 18.03.2014 and 16.04.2014. 23 graduates of 66 corresponded. The research is based on qualitative and quantitative method of research. The analysis was done by using the method of content analysis. Analysis is illustrated by Microsoft Excel charts.

Results of the research shows that the most of Traditional Music graduates pointed on some of deficiencies on ensemble lessons in UT VCA – especially in the fields of musictheory, analyse and pedagogical knowledges – most of them were acured rather later during a practical training. Most graduates still find that UT VCA Traditional Music’s curriculum has prepared them enough to conduct different (traditional) music collectives, although they don’t feel themselves very confident on that very field.

For the future the graduates recommend to implement the hearing analysis of different folkensembles of the world and mix the heritage music with different music styles in order to vivify ensemble play at the folkmusic course. Also they recommend to create more opportunities to meet with lecturers and musicians (domstic and from abroad) of different style and background in the form of different workshops, attend to music-theroetical and (group)psychological aspects also implementing the analysis of these aspects. Moreover, the active musician as the living example in the form of lecturer who is able to carry out ensemble lesson can` t be underestimated.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Helina-Victoria Kruup

(sünnikuupäev: 13.02.1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose,

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA PÄRIMUSMUUSIKA
VILISTLASTE ANSAMBLIMÄNGU- JA JUHENDAMISE KOGEMUSED JA NENDE
HINNANGUD ÕPINGUTE KÄIGUS OMANDATUD KOOSMÄNGU ALASTELE
PÄDEVUSTELE,

mille juhendaja on muusikahariduse lektor Tuulike Kivestu ja pärimusmuusika lektor, MA Cätlin
Mägi,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 14.05.2014